

У збірнику вміщена дуже цікава стаття, присвячена аналізу українського політичного спектру В. Фесенко «Політичні партії України: у лабіринтах посткомунізму», с. 71—82), але вона має лише віддалене відношення до головної проблеми дискусії, що не в змозі подолати навіть раптовий висновок щодо принципу квотування жінок за партійними списками (с. 80).

Занадто оптимістичним є прогноз щодо необхідності квотування лише на перехідні п'ять—сім років (Ю. Тодика «Конституційно-правові засади участі жінок у політичному житті», с. 45).

На жаль, поза увагою авторів збірника залишилося дослідження співвідношення між активністю представників обох статей в економічній сфері і політичному житті. Адже добре відомо, що лише володіння власністю, створення середнього класу є запорукою незалежності особи від сваволі державної влади, а значить, і передумовою її участі у політичному житті. Підприємництво сприяє формуванню активних і ініціативних осіб, які сміливо поринають у політичну діяльність і досягають успіху. Тому важливим напрямком подальших досліджень видається встановлення економічних передумов паритетної демократії, виявлення відповідних закономірностей. Про один з аспектів цієї проблеми у збірнику згадується лише мимохідь (О. Івашенко «Участь жінок у суспільно-політичній сфері України», с. 35).

Покращити зміст збірника могло б також звернення до викладу матеріалів парламентських слухань у Верховній Раді України про становище жінок.

В цілому збірник, безперечно, символізує собою значне явище. Він сприяє поглибленню уявлень про демократію взагалі і про паритетну демократію зокрема, спонукає до переосмислення та переоцінки традиційних підходів, вказує нові напрямки удосконалення демократії.

В. КОЛІСНИК, доц. НЮА України

КУРС ЛЕКЦІЙ З ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА В СХЕМАХ *

Завдання розбудови України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави вимагають принципово нового підходу до проблеми докорінного поліпшення еколого-правових досліджень і підготовки професійно грамотних фахівців в галузі екологічного права. Усе це зу-

* *Андрейцев В. І.* Екологічне право: курс лекцій в схемах. Загальна частина. К., Вентурі, 1996. 208 с.

мовило необхідність і актуальність рецензованої книги відомого в Україні та за її межами вченого-правознавця, заслуженого юриста України, доктора юридичних наук В. Андрейцева.

Ця книга є курсом лекцій, що базується на простих логічних схемах за принципом «від загального до конкретного», які пройшли випробування практикою викладання в юридичних закладах освіти та юридичних факультетах України. Логічні схеми мають послідовну структуру: визначення поняття, характеристика ознак, розкриття родових, видових та специфічних особливостей еколого-правових понять і категорій, узагальнення аналізу чинного законодавства.

Рецензована книга, про що свідчить її зміст, сприйняла світові досягнення еколого-правової науки, екологічного законодавства України, еколого-правового порівняльного аналізу правових систем зарубіжних країн, принципів і норм міжнародного екологічного права. Вона є складовою частиною безперервної екологічної освіти та виховання студентів-правників, спрямована на розвиток у студентській молоді еколого-правового світогляду, спеціального еколого-правового мислення, закріплення спеціальних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань їх майбутньої практичної діяльності щодо захисту екологічних прав людини, забезпечення правопорядку у процесі реалізації екологічної політики України.

Надзвичайно важливою темою зазначеної книги є тема «Наукові засади формування екологічного права» (с. 7—13). Автор методом різноманітних схем показує об'єктивні передумови розвитку еколого-правових норм, механізм формування екологічного права, місце екологічного права в системі екологічних і правових наук, а також роль екологічного права у здійсненні екологічної політики держави.

Значну увагу приділено екологічним правам і обов'язкам громадян (с. 30—53). Це дуже важливе питання для розуміння та тлумачення положень ст. 50 Конституції України, де кожному гарантується право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, а також право вільного доступу до інформації про стан довкілля.

Слід також виділити тему «Правове забезпечення екологічної безпеки» (с. 87—100), де автор розкриває юридичну природу екологічної безпеки, особливості правовідносин у галузі забезпечення екологічної безпеки, а також механізм правового забезпечення екологічної безпеки.

В книзі також поставлені і вирішені й інші важливі питання Загальної частини Екологічного права України. Зокре-

ма, це такі, як право власності на природні ресурси, право природокористування, економіко-правовий механізм в галузі екології, юридична відповідальність в галузі екології та ін.

Курс лекцій у схемах є простим і зручним у застосуванні, сприятливим для осмислення основних тем, сприяє усвідомленню динаміки і закономірностей розвитку і вдосконалення екологічного законодавства відповідно до сучасної екологічної обстановки і державної екологічної політики.

Разом з тим вважаємо за доцільне висловити деякі міркування та зауваження щодо рецензованої книги. Більшість із них носять дискусійний характер і можуть бути ураховані автором при підготовці наступного видання цієї роботи.

Автор поряд з темою «Правові засади управління в галузі екології», де розкриваються функції такого управління, виділяє також тему «Правове регулювання здійснення екологічної експертизи». В юридичній літературі екологічна експертиза розглядається як одна із функцій управління в сфері екології. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне зазначену функцію розглядати в темі «Правові засади управління в галузі екології», а не окремою темою.

Цікавим було б розглянути питання про зони надзвичайних екологічних ситуацій, тим паче, що вони безпосередньо пов'язані з поданою в рецензованій книзі темою «Правове забезпечення екологічної безпеки».

На жаль, поза увагою автора залишилася проблема еколого-правового процесу як форми реалізації матеріальних норм екологічного права. Автор в деяких темах торкається цього питання (наприклад, тема «Правове регулювання здійснення екологічної експертизи», с. 121—122, 128—130), але в цілому проблема еколого-процесуального права як підгалузі екологічного права в зазначеній книзі свого відображення не знайшла.

Мають місце також і деякі інші недоліки. Так, зміст рецензованої книги не відобразив наявну в ній тему «Предмет, джерела і система екологічного права» (с. 14—29).

В цілому викладені міркування та зауваження не впливають на високу оцінку рецензованої книги. Вона відповідає завданням вищої освіти щодо підвищення якості еколого-правової підготовки спеціалістів на рівні сучасних вітчизняних і світових вимог.

А. ГЕТЬМАН, проф. НЮА України, начальник управління планування і координації правових досліджень АПрН України.